

Quickscan flora en faunawet

t.b.v. recreatieve ontwikkeling Follega

projectnr. 231798
revisie 00
12 mei 2010

Opdrachtgever

Duijvestijn Holding Epe Bv
Tramdyk 1
8535 WJ Follega

datum vrijgave
12 mei 2010

beschrijving revisie 00
rapportage

goedkeuring
J.M. Kamerling

vrijgave
E. Riphagen

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Wettelijk kader	3
1.3	Doel	3
1.4	Werkwijze	4
1.5	Leeswijzer	5
2	Gebiedsbeschrijving	6
2.1	Huidige gebiedskenmerken	6
2.2	Verwachte soorten	6
2.3	Ecologische Hoofdstructuur	8
2.4	Conclusies natuurwaarden	8
3	Toetsing effecten voorgenomen ingrepen	10
3.1	Beschrijving ingreep	10
3.2	Effecten op beschermde soorten Flora- en faunawet	10
3.3	Conclusies effecten Flora- en faunawet	12
3.4	Mitigerende maatregelen	12
4	Nee-tenzij toets (EHS)	14
4.1	Effecten EHS-gebied en EVZ	14
4.2	Conclusie effecten EHS	15
5	Zorgplicht en voorbehoud	16
5.1	Zorgplicht	16
5.2	Voorbehoud	16
	Geraadpleegde bronnen	17
	Bijlage 1: Natuurwetgeving	18
	Bijlage 2: Inrichtingseisen EVZ	20

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Ten oosten van het dorp Follega worden verschillende recreatieve ontwikkelingen gepland. Men is voornemens om in de Follegasloot 24 woonarken aan te meren. Daarnaast is men voornemens om enkele wandelpaden aan te leggen in en rond Follega. Het projectgebied ligt tussen de A6 ter hoogte van het viaduct over het Tjeukemeer en het dorp Follega in. Het oostelijk deel van het projectgebied is aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur. Daarnaast is de Follegasloot, die de Grutte bekken en het Tjeukemeer met elkaar verbindt, aangewezen als Ecologische Verbindingszone (EVZ)

Op onderstaande luchtfoto is de ligging van het projectgebied aangegeven.

Figuur 1: locatie (rood omlijnd) (bron: GoogleMaps, 2010).

Voorafgaande aan deze ontwikkeling is een quickscan in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk. De quickscan moet inzicht geven in de aanwezige beschermde flora en fauna en de eventuele effecten op de aanwezige waarden bij de ruimtelijke ontwikkeling. Daarnaast zullen de effecten van de activiteiten op de Ecologische Hoofdstructuur worden getoetst.

De Flora- en Faunawet verbiedt handelingen die schadelijk zijn, zoals het plukken, uitsteken of vernielen van planten, het doden van dieren of het verontrusten, verstoren of vernielen van nesten, eieren of vaste rust- en verblijfplaatsen. Door, voorafgaand aan een ingreep, stil te staan bij aanwezige natuurwaarden, kan onnodige schade aan beschermde soorten worden voorkomen of beperkt. Indien schade niet te voorkomen is, is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk.

In het kader van deze wetgeving heeft Oranjewoud een quickscan verricht naar de voorkomende, dan wel te verwachten beschermde planten- en diersoorten binnen het plangebied.

1.2 Wettelijk kader

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedbescherming en soortbescherming. Onder de gebiedbescherming vallen bijvoorbeeld gebieden die aangewezen zijn in het kader van de Vogel- en/of de Habitatrichtlijn (Natura 2000) of onderdeel zijn van de Ecologische Hoofdstructuur. Het projectgebied ligt niet in of nabij een Natura 2000-gebied, maar wel nabij een gebied dat deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Een toetsing van de effecten op de kenmerkende waarden van het EHS-gebied is noodzakelijk, indien het plangebied in een EHS-gebied ligt.

De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet. Deze geldt overal in Nederland. In het kader van de Flora- en faunawet is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. Om bij het opstellen van plannen, dan wel bij de uitvoering van de werkzaamheden, rekening te kunnen houden met de aanwezige beschermde plant- en diersoorten is het noodzakelijk om te weten welke soorten in het gebied voorkomen.

Indien als gevolg van werkzaamheden ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen beschermde soorten worden geschaad, is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze moet worden aangevraagd bij het ministerie van LNV. Het is daarbij van belang om te weten tot welke beschermingscategorie de aanwezige soorten behoren.

De beschermde soorten zijn ingedeeld in drie categorieën:

- algemene soorten waarvoor geen ontheffingsplicht geldt wegens een complete vrijstelling (tabel 1-soorten);
- strikt beschermde soorten waarvoor een ontheffingsplicht geldt voor werkzaamheden die leiden tot verstoring van deze soorten of vernietiging van het leefgebied (tabel 3-soorten);
- overige soorten ('middengroep') waarvoor een vrijstelling geldt, indien wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. Voor het onderhavige project is een dergelijke gedragscode momenteel niet van toepassing, zodat ook voor deze soorten een ontheffingsplicht geldt. De voorwaarden waaronder voor deze soorten (tabel 2-soorten) een ontheffing kan worden verkregen zijn minder streng dan voor de strikt beschermde soorten.

Daarnaast geldt voor alle soorten, ook de niet beschermde soorten, een algemene zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer redelijkerwijs maatregelen neemt, dan wel redelijkerwijs handelingen met negatieve effecten achterwege laat, om schade aan plant- en diersoorten zoveel mogelijk te beperken.

In bijlage 1 wordt nader ingegaan op de huidige natuurwetgeving.

1.3 Doel

Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van mogelijke strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de huidige natuurwetgeving en te bepalen of het aanvragen van een ontheffing of compensatie in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur noodzakelijk is.

1.4 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet en het EHS beschermingsregime op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in de omgeving voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ingreep in het betreffende gebied op de (strikt) beschermde soorten?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk en welk vervolgetraject moet worden doorlopen?
5. Welke doelstellingen zijn er m.b.t. het betreffende deel van de EHS?
6. Hebben de voorgenomen ingrepen in het gebied effecten op de EHS?
7. Is compensatie noodzakelijk, gezien de stappen volgens de Spelregels EHS?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de onderstaande stappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

De bureaustudie bestaat uit een oriëntatie van beschikbare gegevens bij het Natuurloket. Voor zover mogelijk zijn bij diverse informatiebronnen (provincie, terreinbeheerder en lokale natuurverenigingen) gegevens opgevraagd. Aanvullend is literatuuronderzoek verricht naar voorkomende beschermde soorten in deze omgeving.

Stap 2. Veldbezoek

Na de bureaustudie is de huidige situatie ter plekke beoordeeld door een ecooloog. Hierbij is, op basis van de gegevens van de bureaustudie, beoordeeld voor welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikt leefgebied vormt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen.

Daarnaast is de wijdere omgeving verkend om een indruk te verkrijgen van de huidige kwaliteit van de EHS.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering) op de verwachte beschermde soorten en de EHS beschreven. Voor de beschreven negatieve effecten stellen we verzachtende (mitigerende) maatregelen voor.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 is vastgesteld of er sprake is van overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora en faunawet art. 75. Verder stellen we aan de hand van het afwegingskader van de EHS vast of compenserende maatregelen noodzakelijk zijn. Het rapport wordt afgerond met aanbevelingen voor vervolgstappen.

1.5 Leeswijzer

De kern van het rapport bestaat uit de conclusies en aanbevelingen van de toetsing. Deze zijn voor de flora- en faunawet beschreven in hoofdstuk 3, voor de ecologische hoofdstructuur in hoofdstuk 4. Aangegeven wordt welke vervolgstappen noodzakelijk zijn. De achtergrondinformatie van de toetsing is beschreven in de hoofdstuk 2.

In hoofdstuk 2 is beschreven welke beschermde soorten op basis van de met de bureaustudie en het veldbezoek verzamelde informatie in het projectgebied verwacht mogen worden. In hoofdstuk 3 is aangegeven wat de effecten van een mogelijke ruimtelijke ontwikkeling zijn op te verwachte beschermde soorten van de flora en faunawet. Zo nodig zijn maatregelen voorgesteld om effecten te voorkomen, dan wel te beperken. In hoofdstuk 4 zijn de effecten op de Ecologische Hoofdstructuur behandeld. In bijlage 1 is zijn de wettelijke achtergronden van de Flora- en faunawet weergegeven en in bijlage 2 de inrichtingseisen met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Huidige gebiedskenmerken

Het plangebied bestaat voornamelijk uit weilanden en ligt naast de Follegavaart. Deze vaart verbindt het Grutte bekken met het Tjeukermeer. Het oostelijke deel van de locatie, in de hoek tussen de Follegasloot en het Tjeukermeer is aangewezen als EHS. Daarnaast is de Follegasloot aangewezen als EVZ. In het EHS-gebied ligt een grote poel die in verbinding staat met de Follegasloot.

2.2 Verwachte soorten

Het projectgebied ligt in de kilometerhokken X:178/ Y:544 en X:179/ Y:544 (zie figuur 2). Uit de beschikbare gegevens van het natuurloket blijkt dat beide kilometerhokken slecht zijn onderzocht op het voorkomen van (beschermde) flora en fauna. Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in een kilometerhok betekent niet direct dat deze soorten zich ook in of nabij het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van beide kilometerhokken en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen. Op basis van expert oordeel is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het werkgebied.

Rapportage voor kilometerhok X:178 / Y:544

Soortgroep	FF1*	FF23*	FF vogels	Hrl*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*
Vaatplanten					niet	-	niet onderzocht	
Mossen					niet		1997-2007	
Korstmossen					niet		1992-2007	
Paddestoelen					niet		1992-2007	
Zoogdieren		4		4	slecht	51-100%	1997-2007	
Broedvogels					niet		1996-2007	
Watervogels			28		goed	0%	96/97-06/07	
Reptielen					niet		1992-2007	
Amfibieën					niet		1992-2007	
Vissen					niet		1992-2007	
Dagvlinders					niet		1998-2008	
Nachtvlinders					niet		1980-2008	
Libellen					niet		1993-2007	
Sprinkhanen					0	redelijk	1993-2007	
Overige ongewervelden					niet		1993-2007	

Rapportage voor kilometerhok X:179 / Y:544

Soortgroep	FF1*	FF23*	FF vogels	Hrl*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*
Vaatplanten					goed	-	1991-2007	
Mossen					goed		1997-2007	
Korstmossen					niet		1992-2007	
Paddestoelen					1 slecht	0%	1992-2007	
Zoogdieren		1		1	1 slecht	0%	1997-2007	
Broedvogels					niet		1996-2007	
Watervogels			38		goed	0%	96/97-06/07	
Reptielen					niet		1992-2007	
Amfibieën					niet		1992-2007	
Vissen					niet		1992-2007	
Dagvlinders					slecht		1998-2008	
Nachtvlinders					niet		1980-2008	
Libellen					niet		1993-2007	
Sprinkhanen					niet		1993-2007	
Overige ongewervelden					niet		1993-2007	

Figuur 2: overzicht natuurgegevens kilometerhokken (bron: Natuurloket.nl, 2010)

Op basis van de gegevens van de bureaustudie en het veldbezoek, is een inschatting gemaakt van de beschermde soorten die in het projectgebied te verwachten zijn, dan wel tijdens het veldbezoek daadwerkelijk zijn waargenomen (of sporen ervan).

Vaatplanten

Het voorkomen van vaatplanten is in beide hokken niet onderzocht. In het weiland en het EHS-gebied worden geen beschermde planten verwacht (Wymenga, E. & Hoekema, F. 2004). Langs de Follegasloot komt een vegetatie van riet en ruigte voor. Gezien de voedselrijkdom die in de kant aanwezig is worden ook hier geen beschermde vaatplanten verwacht. In het EHS-deel van het projectgebied komt een moerasachtige vegetatie voor. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen.

Zoogdieren

De monitoringgegevens over het voorkomen van zoogdieren is in het kilometerhok X:178/ Y:544 goed onderzocht. Er zijn 4 soorten uit tabel 2/3 van de Flora- en faunawet aangetroffen. In kilometerhok X:179/ Y:544 is één tabel 2/3 soort aangetroffen. Deze soorten uit tabel 2/3 betreffen waarschijnlijk vleermuissoorten.

Alle vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet en met name de kolonieplaatsen en verblijfsplaatsen zijn daarmee strikt beschermd. Het plangebied zelf is echter ongeschikt als winterverblijf en/ of kolonieplaats voor vleermuizen. De begroeiing is te jong en er bevinden zich geen holle oude bomen. De weilanden en watergangen dienen wel als foerageergebied (Wymenga, E. & Hoekema, F. 2004). In het plangebied zijn enkele algemene muizensoorten te verwachten en middelgrote zoogdieren zoals een Egel in de houtwal, Haas of Konijn. Andere strikt beschermde soorten zijn er niet te verwachten (Wymenga, E. & Hoekema, F. 2004).

Amfibieën

Het voorkomen van amfibieën is in beide kilometerhokken niet onderzocht. In en rond de Follegavaart en in de poelen in het EHS-gebied kunnen verschillende soorten amfibieën voorkomen. Het betreft meer algemeen voorkomende amfibieën, zoals Gewone pad, Bruine kikker en Meerkikker (Wymenga, E. & Hoekema, F. 2004). Strikt beschermde soorten zijn er niet te verwachten.

Vissen

Het voorkomen van vissen is in beide kilometerhokken niet onderzocht. Uiteraard komen in de Follegasloot vissen voor. Het betreft meer algemene soorten die niet door de Flora- en faunawet zijn beschermd. Daarnaast kunnen de strikt beschermde Bittervoorn (tabel 3) en Kleine modderkruiper (tabel 2) voorkomen in de vaart (Wymenga, E. & Hoekema, F. 2004 en telmee.nl).

Ondanks dat de poelen in het EHS-gebied in directe verbinding staan met de Follegasloot is door een ingenieus bedacht systeem het niet mogelijk dat vissen in deze poelen terecht komen.

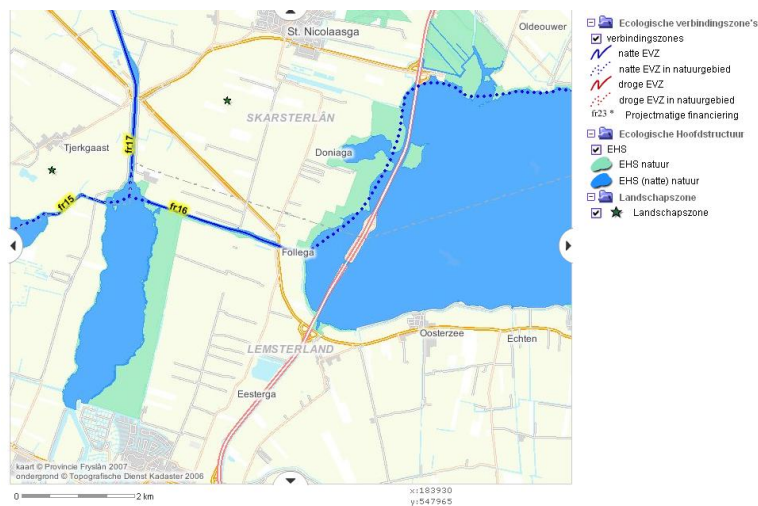
Libellen, vlinders en overige ongewervelden

Van deze soorten is weinig tot niets bekend bij het Natuurloket. Volgens Wymenga, E. & Hoekema, F. 2004 zijn deze soorten ook niet te verwachten. Vanwege het agrarische en zeer open karakter en het ontbreken van natuurlijke biotopen is het terrein ongeschikt voor beschermde ongewervelden.

Naast gegevens van het Natuurloket is gezocht naar eventuele losse waarnemingen die vermeld staan op de websites van de RAVON, SOVON en KNNV en uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen Zoogdieren (Broekhuizen et al., 1992), Vogels (Sovon, 2002), Amfibieën en Reptielen (Ravon, 2005 & www.ravon.nl). Daarnaast is er gebruik gemaakt van de Ecologische basiskaart gemeente Lemsterland (Wymenga, E. & Hoekema, F. 2004).

2.3 Ecologische Hoofdstructuur

Het oostelijke deel van projectgebied maakt onderdeel uit van de EHS (EHS-natuur). Daarnaast maakt de vaart onderdeel uit van de ecologische verbindingzone (natte EVZ) (zie figuur 3). Er vindt in deze rapportage een toetsing plaats van de daadwerkelijk beoogde activiteiten en de hieruit voortvloeiende gevolgen.

Figuur 3: Ecologische Hoofdstructuur rondom plangebied (bron: Provincie Fryslân, 2006)

De natte ecologische verbindingzone (EVZ) is aangewezen als verbinding voor de soorten Otter, Grote vuurvliinder en Zilveren maan. Deze soorten vereisen verschillende inrichtingseisen, welke zijn opgenomen in bijlage 2. Op deze inrichtingseisen liften verschillende andere soorten, die dezelfde biotoop hebben, mee. De EVZ verbindt het Tjeukermeer met het Groot Brekken.

Het EHS-gebied sluit op deze verbindingzone aan en is geschikt voor dezelfde soortgroepen. In de huidige situatie is het EHS-gebied zeer rustig, waardoor verschillende vogelgroepen het gebied intensief gebruiken als broedgelegenheid en foerageergebied. Verschillende watervogels en ganzen zijn tijdens het veldbezoek aangetroffen.

2.4 Conclusies natuurwaarden

Uit de bureaustudie en het terreinbezoek blijkt dat in het projectgebied enkele beschermde soorten voorkomen. Het gaat onder andere om soorten die algemeen in Nederland voorkomen.

Het projectgebied en de directe omgeving wordt als leefgebied, maar ook als broedbiotoop door allerlei vogels gebruikt. Er komen er enkele soorten in het projectgebied voor die zwaarder beschermd zijn. Het gaat hierbij om vleermuizen. Voor vleermuizen heeft het plangebied geen bijzondere waarde. Vleermuizen gebruiken het gebied alleen als foerageergebied. Andere strikt beschermde zoogdieren worden niet in

het gebied verwacht, wel zijn er meer algemene soorten in de lijnelementen te verwachten, zoals de egel en het konijn. Strikt beschermde amfibieën en vissen zijn niet te verwachten in het projectgebied. Wel kunnen er meer algemene soorten als de Gewone pad en de bruine kikker voorkomen.

Het oostelijke deel van projectgebied is aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur. Daarnaast maakt de vaart onderdeel uit van de Ecologische Verbindingszone (natte EVZ). De EVZ is aangewezen voor de soortgroep Otter, Grote vuurvlinder en Zilveren maan. Het EHS-gebied sluit aan op deze verbindingszone en vormt leefgebied voor deze soorten. Daarnaast worden de waterpartijen goed gebruikt door allerlei vogels als broedgelegenheid en foerageergebied.

3 Toetsing effecten voorgenomen ingrepen

3.1 Beschrijving ingreep

Men is voornemens om 24 woonarken voor maximaal 4 personen te ontwikkelen in het dorp Follega. De woonarken komen te liggen in de Follegasloot, vlak bij het Tjeukermeer en in de oksel van de A6. De woonarken worden particulier eigendom, waardoor er geen vaste aankomst- en vertrekdagen zijn en er niet steeds nieuwe recreanten in het gebied aanwezig zijn. De woonarken worden recreatief gebruikt, er is dus geen sprake van permanente bewoning. De botenhelling in het plangebied zal uitsluitend worden gebruikt door de eigenaren van de woonarken in het park.

In het nabijgelegen EHS-gebiedje is men voornemens een rondwandeling aan te leggen. De aanleg en het gebruik van deze rondwandeling is meegenomen in deze toetsing. In het dorp Follega is men ook voornemens enkele wandelpaden aan te leggen. Deze wandelpaden zijn niet meegenomen in deze toetsing.

3.2 Effecten op beschermde soorten Flora- en faunawet

Uit de bureaustudie en het terreinbezoek blijkt dat op het plangebied enkele algemeen beschermde soorten verwacht worden. Per soortgroep zijn de mogelijke effecten van de voorgenomen ingrepen in beeld gebracht. Zo nodig zijn mitigerende maatregelen voorgesteld.

Vogels

In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in een gebied tijdens het broedseizoen (15 maart – 15 augustus) sterke negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen en verstoring van de reproductie. Wettelijk gezien wordt daarom ook geen ontheffing verleend indien (broed)vogels worden verstoord.

In het projectgebied zijn broedvogels te verwachten. Verstoring van broedende vogels leidt voor de meeste soorten tot negatieve effecten, zoals het in de steek laten van eieren of jongen. Vanuit de Flora- en faunawet is het daarom verboden om broedende vogels te verstoren. Hiervoor kan ook geen ontheffing worden verkregen. In de praktijk betekent dit meestal dat de werkzaamheden buiten het broedseizoen gestart moeten worden. Het broedseizoen loopt van circa 15 maart t/m circa 15 juli.

De effecten op (broed)vogels in het plangebied en de directe omgeving zullen beperkt zijn indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden. Buiten het broedseizoen treedt enige verstoring op, maar dit resulteert alleen in het opvliegen van betreffende vogels. In de directe omgeving zijn er voldoende alternatieven om voedsel en/of rust te zoeken.

De gunstige staat van instandhouding van voorkomende of verwachte vogelsoorten zal niet worden aangetast wanneer werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd.

Zoogdieren

In de omgeving van plangebied is het voorkomen van vleermuizen bekend. Vleermuizen maken, afhankelijk van de soort, gebruik van lijnelementen om de foerageren en als vliegroute. Het verwijderen van deze elementen leidt tot het onbereikbaar worden van geschikt leefgebied. Bovendien leiden de werkzaamheden veelal tot verstoring en/of doding van zoogdieren (met name vleermuizen). Vleermuizen zijn strikt beschermde diersoorten en staan vermeld op tabel 3 van de Flora- en faunawet en op bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. Voor het verstoren of vernietigen van vaste woon-, en/of verblijfplaatsen geldt het strengste afwegingskader.

In het weiland en EHS-gebied komen geen verblijfplaatsen voor vleermuizen voor. Wel maken vleermuizen van de vaart en lijnelementen gebruik als foerageergebied en vliegroute.

Wanneer als gevolg van de nieuwe inrichting veel extra verlichting wordt aangebracht worden deze lijnelementen, en met name de vaart, ongeschikt als vlieg- en foerageerroute voor bijvoorbeeld de Meervleermuis. Daarnaast kan menselijke aanwezigheid de geschiktheid van de vlieg- en foerageerroute aantasten. Er dient daarom nader onderzoek plaats te vinden naar het gebruik van het projectgebied en de directe omgeving als foerageerroute. De inrichting, met name de lichtvervuiling, dient te worden aangepast op de aangetroffen foeragerende vleermuissoorten. Namelijk, soorten als Laatvlieger en Gewone dwergvleermuis ondervinden relatief weinig hinder van lichtvervuiling. De Meervleermuis, die in de provincie Friesland redelijk algemeen voorkomt, juist wel. Wanneer de juiste mitigerende maatregelen wordt doorgevoerd is negatief effect uit te sluiten.

Daarnaast worden in het projectgebied enkele lichter beschermde zoogdiersoorten verwacht. De werkzaamheden zullen slechts kleine delen van het terrein ongeschikt maken als leefgebied voor de aanwezige muizen en andere zoogdieren. Ruimtelijke ingrepen kunnen met name directe schade veroorzaken aan kleine zoogdieren, zoals veldmuizen en spitsmuizen. Deze schade is maar moeilijk te voorkomen omdat deze soorten bij gevaar hun hol in vluchten. Deze soorten komen verspreid voor op en rond het gehele plangebied. Deze algemene soorten leven niet in kolonies en planten zich bij gunstige omstandigheden het gehele jaar voort. Hierdoor zal geen schade op populatieniveau plaatsvinden.

Met name de vaart is als lijnelement zeer geschikt als vlieg- en foerageerroute voor vleermuizen. Lichtvervuiling en menselijke aanwezigheid kan een negatief effect hebben. Nader onderzoek naar het gebruik van vlieg- en foerageerroutes is noodzakelijk. Voor de overige verwachte zoogdieren wordt de gunstige staat van instandhouding niet aangetast als gevolg van een ingreep.

Amfibieën en vissen

In het projectgebied komen in de Follegasloot vissen voor. Naast algemene soorten kunnen de strikt beschermde Bittervoorn (tabel 3) en Kleine modderkruiper (tabel 2) worden aangetroffen. Wanneer er werkzaamheden in de vaart plaats vinden moeten die bij voorkeur plaatsvinden als de watertemperatuur boven de 10 graden Celsius is. Vissen zijn dan actief en kunnen bij gevaar gemakkelijk vluchten. Aangezien de vissen bij werkzaamheden in de watergang ruim voldoende gelegenheid hebben om te vluchten is, wanneer de werkzaamheden in de vaart worden uitgevoerd bij een temperatuur boven 10 graden Celsius, een negatief effect op deze soorten uit te sluiten.

De mogelijk aanwezige amfibieën staan vermeld op tabel 1 van de Flora- en faunawet. De aanwezige beschermde soorten waaraan als gevolg van een project schade wordt toegebracht, zijn allen algemeen voorkomende (tabel 1) soorten waarvoor bij ingrepen in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen een algemene vrijstelling geldt.

De gunstige staat van instandhouding van de mogelijke aanwezige amfibieën zal niet worden aangetast als gevolg van een ingreep. Wanneer er werkzaamheden in de watergang plaats vinden, geldt dat de watertemperatuur boven 10 graden Celsius moet zijn. Vissen zijn dan actief en hebben voldoende gelegenheid om te vluchten. Als aan deze voorwaarde wordt voldaan wordt de gunstige staat van instandhouding van aanwezige vissen niet aangetast.

3.3 Conclusies effecten Flora- en faunawet

Het plangebied en de ruimtelijk ingreep in het plangebied heeft in beperkt mate een negatief effect op een aantal (algemeen voorkomende) beschermde soorten. Vooral door de planning en fasering van werkzaamheden hierop aan te passen kunnen effecten beperkt blijven.

Wanneer versturende werkzaamheden, zoals het kappen van struiken en bomen en het graven, buiten het broed- en voortplantingseizoen (circa 15 maart t/m circa 15 juli) starten, zijn er geen effecten op de gunstige staat van instandhouding van broedende vogels.

Omdat men voornemens is woonwijken in de vaart te ontwikkelen kan de vaart ongeschikt worden als foerageergebied en vliegroute voor vleermuizen. Er dient daarom nader onderzoek plaats te vinden naar het gebruik van het projectgebied als foerageergebied en vliegroute door vleermuizen. Naar aanleiding van de aangetroffen soorten kunnen mitigeren en/of compenserende maatregelen noodzakelijk zijn.

Er worden beschermde vissoorten verwacht, namelijk de Bittervoorn en de Kleine modderkruiper. Door het nemen van mitigerende maatregelen, zie paragraaf 3.4., kan een negatief effect op deze soorten worden voorkomen en zijn er geen effecten op de gunstige staat van instandhouding te verwachten.

3.4 Mitigerende maatregelen

Broedende vogels

Verstoring van broedende vogels leidt voor de meeste soorten tot negatieve effecten, zoals het in de steek laten van eieren of jongen. Vanuit de Flora- en faunawet is het daarom verboden om broedende vogels te verstoren. Hiervoor kan ook geen ontheffing worden verkregen. In de praktijk betekent dit dat bosschages en bomen niet tijdens het broedseizoen gekapt worden en graafwerkzaamheden buiten het broedseizoen plaats vinden, tenzij door een ecooloog na veldinspectie is aangetoond dat er geen broedende vogels in het plangebied voorkomen.

Globaal loopt het broedseizoen van circa 15 maart t/m circa 15 juli, indien nabij deze data werkzaamheden moeten plaatsvinden, is het aan te raden om alsnog een ecooloog het plangebied te laten controleren op broedende vogels aangezien vele soorten reeds in februari op eieren zitten.

Vleermuizen

In de conclusie is aangegeven dat nader onderzoek noodzakelijk is. Naar aanleiding van de aangetroffen soorten kunnen mitigeren en/of compenserende maatregelen noodzakelijk zijn.

Overige zoogdieren en amfibieën

Om de negatieve effecten op kleine zoogdieren en amfibieën te verminderen wordt aanbevolen om de (graaf)werkzaamheden vanuit één richting te starten, zodat dieren kunnen vluchten. Er worden naast de vleermuizen alleen algemeen voorkomende zoogdieren en amfibieën verwacht. Het wordt aanbevolen om ten behoeve van de winterslaap van een aantal zoogdieren, buiten hun inactieve periode te werken.

Vissen

Bij werkzaamheden in de watergangen moet de watertemperatuur boven de 10 graden Celsius zijn. Vissen zijn dan actief en kunnen bij gevaar gemakkelijk vluchten.

4 Nee-tenzij toets (EHS)

In hoofdstuk 2 is een beeld geschetst van de plannen en het gebied. In hoofdstuk 3 zijn de effecten op de aanwezige waarde in relatie tot de Flora- en faunawet beschreven en benoemd. Naast de directe effecten op de aanwezige natuurwaarden op het terrein is het noodzakelijk dat de effecten op de waarden en kenmerken van de Ecologische Hoofdstructuur worden getoetst.

De wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS in het projectgebied bestaat volgens de provincie uit de inrichting voor de volgende kenmerken:

- de EVZ is aangewezen voor de soorten Otter, Grote vuurvlieder en Zilveren maan;
- het EHS-gebied sluit aan op deze verbindingszone en vormt leefgebied voor deze soorten;
- daarnaast worden de waterpartijen goed gebruikt door allerlei vogels als broedgelegenheid en foerageergebied.

4.1 Effecten EHS-gebied en EVZ

Men is voornemens om in het EHS-gebied een rondwandeling aan te leggen. Daarnaast wil men in de natte Ecologische Verbindingszone (EVZ) 24 woonarken ontwikkelen. Het gebied van beide EHS-onderdelen maken onderdeel uit van de recreatieve ontwikkelingen.

Als gevolg van de aanleg van een rondwandeling in het EHS-gebied gaat een klein deel areaal EHS verloren. Dit heeft geen effect op de wezenlijke waarden en kenmerken van het gebied, omdat het slechts een zeer klein percentage betreft. Het gebied is aangewezen voor een aantal soorten. Daarnaast is het gebied van waarde voor vogels, die het gebruiken om te broeden en/of te foerageren. Het open stellen van het EHS-gebied voor wandelaars zal een hoge mate van verstoring als gevolg van menselijke aanwezigheid met zich mee brengen. Vogels vliegen op wanneer wandelaars naderen en zullen het gebied gaan mijden. Voor de vlindersoorten Grote vuurvlieder en Zilverenmaan is alleen effect te verwachten als de recreanten van het wandelpad afwijken en aanwezige waardplanten vertrappen.

Omdat een negatief effect op de wezenlijke waarden en kenmerken van het EHS-gebied als gevolg van openstelling voor wandelaars niet kan worden voorkomen, wordt geadviseerd het EHS-gebied niet als zodanig in te richten.

Wanneer men dit wel voornemens blijft, dient in overleg met het bevoegd gezag deze ontwikkeling nader te worden getoetst en afgestemd.

In de vaart komen 24 woonarken te liggen. De vaart is aangemerkt als Natte Ecologische Verbindingszone (EVZ) en is aangewezen voor een aantal soorten (Otter, Grote vuurvlieder en Zilveren maan). Daarnaast wordt de EVZ door vleermuizen gebruikt als vliegroute en foerageergebied. De ontwikkeling van de woonarken brengt bijna permanente menselijke aanwezigheid met zich mee, welke een effect zal hebben op de geschiktheid van het gebied voor de Otter. Daarnaast gaat het mogelijk ten koste van de ontwikkeling van de vegetatie op de oevers. Immers, voor de woonarken zal geen ruigte en rietkraag groeien. Hierdoor kunnen de vlindersoorten deze kant niet langer gebruiken als verbindingszone.

De 24 woonarken zullen lichtvervuiling met zich meebrengen. Hierdoor wordt de foerageerroute van onder andere de Meervleermuis mogelijk onderbroken. Uit het nader onderzoek, dat in het onderdeel Flora- en faunawet al is behandeld, zal moeten blijken of de kanten van de vaart ook daadwerkelijk gebruikt worden als vlieg- en foerageerroute. Wanneer dit het geval is zullen, in overleg met het bevoegde gezag, mitigerende maatregelen genomen moeten worden, zoals het gebruik van gedimd licht of verlichting die weinig uitstraling naar de omgeving heeft.

4.2 Conclusie effecten EHS

De aanleg van een wandelpad in het EHS-gebied gaat ten koste van een marginaal deel van het volledige EHS gebied. Dit heeft geen negatief effect op de wezenlijke waarden en kenmerken. Door het gebied open te stellen voor recreanten zal wel een negatief effect op de wezenlijke waarden en kenmerken hebben. Het gebied wordt intensief gebruikt door allerlei vogelsoorten als broed- en foerageergebied. Menselijke aanwezigheid brengt een hoge mate van verstoring mee in het nu nog niet door mensen bezochte gebied.

Geadviseerd wordt daarom om *geen* wandelpad door het EHS-gebied heen te leggen. Mocht men dit wel voornemens blijven, dan is nader onderzoek naar de effecten noodzakelijk en dienen in overleg met het bevoegde gezag (provincie Friesland) de mogelijkheden te worden verkend.

De ontwikkeling van 24 woonarken in de natte EVZ heeft mogelijk een negatief effect op de hiervoor aangewezen soorten. Dit is het gevolg van menselijke aanwezigheid, afname van oeverbegroeiing en toename van lichtvervuiling. In overleg met het bevoegde gezag (provincie Friesland) dienen de mogelijkheden te worden verkend om deze ontwikkeling doorgang te laten vinden.

5 Zorgplicht en voorbehoud

5.1 Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde ‘algemene zorgplicht’ (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen. In dit geval verdient het aanbeveling het plangebied voor de winter te maaien en op te ruimen, zodat hierin geen soorten in winterslaap gaan.

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als ‘veilige’ periode voor alle groepen geldt in het algemeen in de periode van half augustus tot november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als egels en overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een locatie in die periode gemaaid wordt, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren die in winterslaap gaan. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen (bijvoorbeeld wegvangen en verplaatsen).

5.2 Voorbehoud

De voorliggende quickscan is gebaseerd op beperkte inventarisatiegegevens, expert judgement en gebiedskennis. Deze gegevens geven geen garantie dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden geen door de Flora en faunawet beschermde soorten worden waargenomen. Natuur is vaak verrassend.

Geraadpleegde bronnen

Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., Swaaij, C. van, Wijnhoff, I. & De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Stichting Uitgeverij KNNV

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. Van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 3de herziene druk.

Broekmeyer, M.E.A., 2006. Effectenindicator Natura 2000-gebieden; achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Wageningen, Alterra-rapport 1375

Diepenbeek, A. van & J. van Delft, 2006. Het waarnemen van Amfibieën en Reptielen. Stichting RAVON, Nijmegen.

Diepenbeek, A. van & R. Creemers, 2006. Herkenning Amfibieën en Reptielen. Stichting RAVON, Nijmegen.

Janssen, A.M. & Schaminée, H.J., 2004. Europese Natuur in Nederland, Soorten van de habitatrichtlijn. Stichting Uitgeverij KNNV.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen. Stichting Uitgeverij KNNV.

SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, KNNV Uitgeverij / Naturalis / EIS-Nederland.

Gebruikte websites

- www.eis.nl
- www.natuurloket.nl
- www.fryslan.nl
- www.ravon.nl
- www.telmee.nl
- www.waarnemingen.nl

Bijlage 1: Natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedbescherming en soortbescherming. In het geval van de locatie in dit rapport is alleen de soortbescherming van toepassing.

Flora- en faunawet

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Speciale Beschermingszone (SBZ) welke zijn vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. De Flora- en faunawet regelt de bescherming van de opgenomen soorten tegen plukken, uitsteken, opsporen, verstoren, doden en vervoeren. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent op zich geen externe werking, maar voor enkele soorten worden de begrippen in de Flora- en faunawet ruimer uitgelegd, bijvoorbeeld voor vleermuizen. Afhankelijk van de betreffende soorten worden projecten getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied. Daarbij moet echter wel rekening worden gehouden met de functionele omgeving van een soort. Een verblijfplaats van een soort staat niet los van zijn directe omgeving. Verstoring van de directe omgeving leidt voor veel soorten tot verstoring van de verblijfplaats. De grootte van die directe omgeving is soortafhankelijk en terreinafhankelijk en kan de grenzen van het projectgebied overschrijden. De toetsing besteedt onder andere aandacht aan deze aspecten.

In het kader van de Flora- en faunawet wordt een groot scala aan diersoorten beschermd. De aanvankelijke ruime bescherming van een grote groep gewervelde dieren (o.a. zoogdieren en vogels) en een beperkte groep ongewervelden (o.a. enkele vlindersoorten en libellensoorten) in Nederland is met ingang van het nieuwe Vrijstellingenbesluit ¹ genuanceerd. Op basis van dit besluit zijn drie categorieën beschermde soorten te onderscheiden, gegroepeerd in drie tabellen.

Tabel 1. Algemeen voorkomende soorten, waarvoor een vrijstelling geldt voor overtredingen van artikel 8 t/m 12 bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik.

Tabel 2. Overige soorten, die minder algemeen voorkomen en veelal zeldzaam zijn of bedreigd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt met behulp van een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. In deze categorie vallen ook alle vogelsoorten. De vrijstelling is alleen van toepassing op werkzaamheden als 'bestendig beheer en onderhoud', 'bestendig gebruik' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'. Wanneer niet volgens een dergelijke gedragscode wordt gewerkt of als het andere ingrepen betreft, is een ontheffing nodig. De ontheffing voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Zonder gedragscode vallen broedvogels niet hieronder, maar onder het zwaardere toetsingsregiem, genoemd onder 3.

¹ Besluit van 10 september 2004, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen. Dit besluit is sinds eind februari 2005 van kracht.

Tabel 3. Strikt beschermde soorten die zeldzaam en veelal bedreigd zijn. Hieronder vallen tevens de soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig gebruik' als gewerkt wordt conform een goedgekeurde gedragscode. Als het andere werkzaamheden betreft of als niet gewerkt wordt conform een gedragscode moet voor deze soorten een ontheffing worden aangevraagd. Voor deze soorten geldt een streng toetsingskader waarbij moet worden aangetoond dat er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang, er geen alternatieven zijn en de ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Beleid Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Het beschermingsregime van de Ecologische Hoofdstructuur is niet in wetgeving vastgelegd, maar geregeld in de Nota Ruimte (2004). De wettelijke bescherming van de EHS vindt plaats via het bestemmingsplan.

De bescherming van de EHS gaat uit van een 'nee, tenzij'- regime. Het beleid is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, rekening houdend met de medebelangen die in het gebied aanwezig zijn. Deze wezenlijke kenmerken en waarden bestaan uit een combinatie van de geologische ontstaansgeschiedenis (geomorfologie), bodemvorming, onder andere door begroeiing en het historisch gebruik door mensen (aardkundige waarden, cultuurhistorische waarden) en waterhuishouding. Dit resulteert vaak in bijzondere natuurwaarden (actueel of potentieel) die veelal in gebiedsplannen worden beschreven en de basis vormen voor nagestreefde natuurdoeltypen. Daarnaast kunnen kenmerkende waarden tevens bestaan uit kwaliteitsaspecten van water, lucht, rust, stilte en donkerte.

Binnen en in de nabijheid van EHS-gebieden zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan, indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten. Als er echter geen reële alternatieven aanwezig zijn én er is sprake van groot openbaar belang kan het project doorgaan als de schade zo veel mogelijk wordt verzacht en de resterende schade wordt gecompenseerd. Elke provincie heeft het compensatiebeginsel voor de EHS nader uitgewerkt in een nota. De provincie treedt op als bevoegd gezag; zij doet dit door de toetsing van bestemmingsplanwijzigingen.

Bijlage 2: Inrichtingseisen EVZ

ecologische verbinding voor	indicatie inrichtingseisen (van corridors en stapstenen)
<i>otter</i> (nat)	- water, moeras, plas-dras oeverzone met ruigte en riet - goede waterkwaliteit en voedsel (vis) - doorgaande corridors plus stapstenen - opheffen knelpunten en barrières is belangrijk - voor verbindingszone streven naar minimaal ca. 2,5 ha natuur per km (gemiddelde minimale breedte corridor en stapstenen samen 20 à 30 m)
<i>Noordse woelmuis</i> (nat)	- rietzone, boezemland, overstromingsgrasland - zo mogelijk waterdynamiek (wisselende peilen) en tijdelijke inundatie - aaneengesloten corridor is belangrijk, zo mogelijk stapstenen - opheffen knelpunten en barrières is belangrijk - voor verbindingszone streven naar minimaal ca. 2,5 ha natuur per km (gemiddelde minimale breedte corridor en stapstenen samen 20 à 30 m)
<i>grote vuurvlieder / zilveren maan</i> (nat)	- verlandings- en moerasvegetatie, kruiden/bloemrijke vegetatie, nat schraal grasland - accent ligt op stapstenen - voor verbindingszone streven naar minimaal ca. 2,5 ha natuur per km (gemiddelde minimale breedte corridor en stapstenen samen 20 à 30 m)
<i>ringslang</i> (nat)	- water, nat/droge oeverzone, moeras/ruigtezone, broeihopen - doorgaande corridors en stapstenen - voor verbindingszone streven naar minimaal ca. 2,5 ha natuur per km (gemiddelde minimale breedte corridor en stapstenen samen 20 à 30 m)
<i>das</i> (droog)	- bosjes, struweel, landschapselementen (mogelijkheid tot dekking) - vooral stapstenen zijn belangrijk, doorgaande corridors niet overal noodzakelijk - opheffen knelpunten en barrières is belangrijk - voor verbindingszone streven naar minimaal ca. 2 ha natuur per km
<i>aardbeivlieder</i> (droog)	- heide, bloemrijk (hei)schraal grasland, struweel, schrale bosjes - stapstenen en corridors - voor verbindingszone streven naar minimaal ca. 3 ha natuur per km (gemiddelde minimale breedte corridor en stapstenen samen 25 à 35 m)
<i>heidesoorten</i> , zoals heikikker, zandloopkever en gentiaanblauwtje, en <i>reptielen</i> , zoals adder en gladde slang (droog)	- heide, ven, struweel, ruigte, nat en droog (hei)schraal grasland met name (relatief grote) stapstenen plus corridors - voor verbindingszone streven naar minimaal ca. 4 ha natuur per km (gemiddelde minimale breedte corridor en stapstenen samen 30 à 50 m)

(bron: Provincie Friesland, oktober 2006).